

KAUNO MIESTO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS

KAUNO MIESTO GYVENTOJŲ SVEIKATA

TURINYS

LEIDINYJE NAUDOJAMI TERMINAI	4
DEMOGRAFINĖ SITUACIJA	5
SOCIALINĖ- EKONOMINĖ BŪKLĖ	11
GYVENTOJŲ SVEIKATA	15
Sergamumas	16
Lėtinės neinfekcinės ligos	18
Užkrečiamosios (infekcinės) ligos	22
Mirtingumas pagal priežastis	25
VAIKŲ IR JAUNIMO SVEIKATA	26
Mokinių sveikata	27
Vaikų sergamumas užkrečiamomis (infekcinėmis) ligomis	31
APLINKOS POVEIKIS	34
SVEIKATOS PRIEŽIŪROS ĮSTAIGŲ VEIKLA	40
APIBENRINIMAS	44

Leidinyje naudojami terminai

Demografija - mokslas, tiriantis gyventojų skaičiaus ir struktūros kitimą. Ji tiria lyties, amžiaus, šeiminės padėties pokyčius, demografinių procesų ir struktūrų tarpusavio ryšį, taip pat bendro gyventojų skaičiaus kitimo dėsningumus ir šeimų, kaip šių reiškinų sąveikos, rezultata.

Vidutinis gyventojų skaičius - vidutinis gyventojų skaičius atitinkamu laikotarpiu. Apskaičiuojamas sudėjus gyventojų skaičių laikotarpio pradžioje bei pabaigoje ir padalijus iš dviejų.

Amžius - asmens metų skaičius kalendorinių metų pabaigoje. Gyventojai pagal amžių gali būti grupuojami įvairiai.

Kūdikis - vaikas iki vienerių metų amžiaus.

Darbingo amžiaus gyventojai - pagal galiojančius Lietuvos Respublikos įstatymus darbingas amžius iki 1995 m. buvo: vyrų - 16-59 m., moterų - 16-54 m. Nuo 1995 m. iki 2000 m. vyrų darbingas amžius buvo ilginamas 2 mėn. per metus, o nuo 2001 m. - 6 mėn., iki 62 metų ir 6 mėnesių. Nuo 1995 m. iki 2000 m. moterų darbingas amžius buvo ilginamas 4 mėn. per metus, o nuo 2001 m. - 6 mėn., iki 60 metų.

Natūrali gyventojų kaita - tai gyventojų skaičiaus, sudėties pakitimai, susiję su gimimais ir mirtimis. Natūralus gyventojų prieaugis - skirtumas tarp gimusiųjų ir mirusiųjų skaičiaus.

Natūraliai gyventojų kaitai priskiriamos ir santuokos bei ištuokos, kadangi jos yra glaudžiai susijusios su gyventojų reprodukcija.

Gimstamumo rodiklis - gyvų gimusiųjų per metus skaičiaus santykis su vidutiniu metiniu gyventojų skaičiumi. Šis rodiklis rodo, kiek gimė gyvų kūdikių 1000-čiui gyventojų per metus.

Bendrasis mirtingumo rodiklis - mirusiųjų skaičius per metus 1000-čiui gyventojų (apibrėžia mirčių intensyvumo lygį).

Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė - tikimybinis rodiklis, rodantis, kiek vidutiniškai metų gyvens kiekvienas gimęs arba sulaukęs tam tikro amžiaus žmogus, jeigu visą būsimą tiriamosios kartos gyvenimą mirtingumo lygis kiekvienoje gyventojų amžiaus grupėje nekis.

Ištuoka - įstatymų nustatyta tvarka nutraukta santuoka. Santuoka laikoma nutraukta nuo teismo sprendimo ją nutraukti įsiteisėjimo dienos, pažymėtos santuokos nutraukimo įrašė.

Santuoka - įstatymų nustatyta tvarka įformintas savanoriškas vyro ir moters susitarimas sukurti teisinius šeimos santykius.

Sergamumas - ataskaitiniais metais užregistruotų naujų susirgimų skaičius, tenkantis 100 000 gyventojų.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras. Pagrindinės sveikatos statistikos sąvokos, jų apibrėžimai ir skaičiavimas. Vilnius, 2010.

DEMOGRAFINĖ SITUACIJA

Žmogus – žemiškosios gamtos kūrinys. Bet kad galėtų džiaugtis gamtos gėrybėmis, žmogus turi būti sveikas, stiprus ir protingas.

I. Pavlovas

DEMOGRAFINĖ SITUACIJA

Gyventojų skaičius. Gyventojų skaičius Lietuvoje, taip pat Kaune ir kituose didžiuosiuose miestuose, tendencingai mažėja (1 lentelė). Pagal Lietuvos statistikos departamento pateiktus duomenis 2012 m. pradžioje Kaune gyveno 311 148 žmonių, tai 6 171 mažiau negu 2011 m. pradžioje. Taip pat pastebima, jog Kaune, lyginant su kitais didžiausiais Lietuvos miestais (Vilniumi ir Klaipėda), 4 metų laikotarpyje gyventojų sumažėjo daugiausiai. Gyventojų skaičiaus mažėjimą lemia neigiama neto migracija bei neigiama natūrali gyventojų kaita.

Vertinant vyrų ir moterų demografinę situaciją tiek Kaune, tiek kituose didžiuosiuose miestuose bei visoje Lietuvoje, moterų yra didesnė dalis nei vyrų. 2012 metais moterys Kauno mieste sudarė 55,85 proc., o vyrai 44,5 proc. Labai panašiai proporcijos pasiskirstė didžiuosiuose miestuose ir Lietuvoje, kur atitinkamai moterys sudarė 55,21 proc. - Vilniuje, 54,62 proc. - Klaipėdoje, 53,93 - Lietuvoje, o vyrai 44,79 proc. - Vilniuje, 45,38 proc. - Klaipėdoje, 46,07 proc. - Lietuvoje.

1 lentelė. Gyventojų skaičius metų pradžioje

Vietovė	Metai					Pokytis	
	2008	2009	2010	2011	2012		
Kauno m. sav.	🟢 355586	🟢 352279	🟢 348624	🔴 317319	🔴 311148	44438	
Vilnius m. sav.	🟢 555733	🟢 558165	🟢 560192	🔴 536127	🔴 534056	21677	
Klaipėdos m. sav.	🟢 184657	🟢 183433	🟢 182752	🔴 162892	🔴 160361	24296	
Lietuvos Respublika	🟢 3366357	🟢 3349872	🟢 3329039	🔴 3052588	🔴 3007758	358599	

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Gyventojų senėjimas. Gyventojų senėjimas - sudėtingas reiškinys, sukeliantis įvairių socialinių ir ekonominių pasekmių. Pagrindinės priežastys, lemiančios gyventojų senėjimą, yra gimstamumo mažėjimas, migracija bei vidutinės gyvenimo trukmės ilgėjimas. Lietuvoje ir toliau fiksuojama ilgalaikė gyventojų senėjimo tendencija: mažėja vaikų iki 14 metų ir didėja pagyvenusių (60 metų ir vyresnių) žmonių dalis. Šalyje daugėjant vyresnio amžiaus žmonių, didėja ir jų išlaidos sveikatos apsaugai bei kitoms sritims. 2012 metų pradžioje Kauno mieste pensinio amžiaus gyventojai sudarė 23,6 proc. Per ketverių metų laikotarpį šis skaičius išaugo beveik 4 proc. (2008 m. buvo 19,8 proc. pensinio amžiaus gyventojų) (2 lentelė).

2 lentelė. Gyventojai pagal sustambintas amžiaus grupes Kauno mieste proc.

Amžiaus grupės	Metai				
	2008	2009	2010	2011	2012
Gyventojai (0-15 metų amžiaus)	15,7	15,4	15,3	15,2	15,2
Darbingo amžiaus gyventojai	64,5	64,9	64,7	61,7	61,1
Pensinio amžiaus gyventojai	19,8	19,7	20	23,1	23,7

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

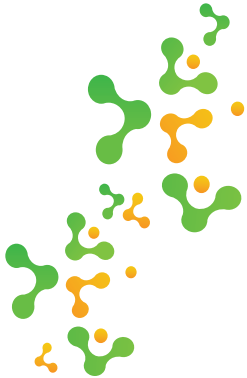
Vienas iš pagrindinių veiksnių, lemiantis gyventojų senėjimą, yra **vidutinės gyvenimo trukmės** ilgėjimas. Tiek Lietuvoje, tiek Kauno bei kitų didžiųjų miestų apskrityse vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė ilgėja (3 lentelė). Kauno apskrityje pastarųjų ketverių metų laikotarpiu vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė pailgėjo beveik dvejais metais. Pastebimi ženklūs skirtumai tarp vyrų ir moterų. 2011 metais moterų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė buvo beveik 11 metų ilgesnė.

3 lentelė. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė

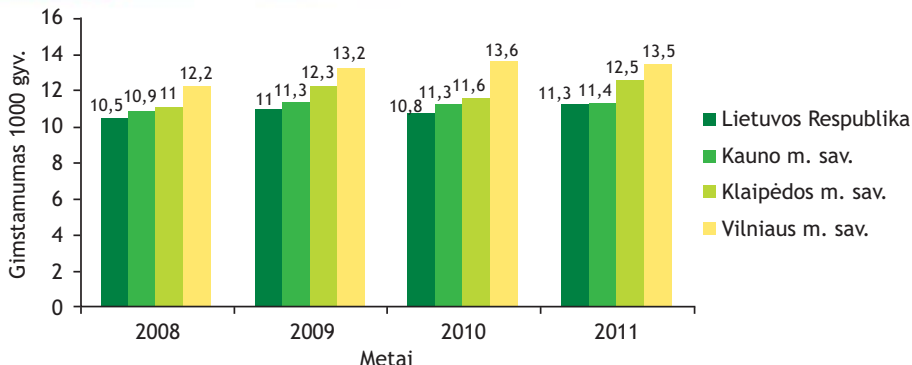
Lytis	Metai					Pokytis
	Vietovė	2008	2009	2010	2011	
Vyrai ir moterys	Lietuvos Respublika	71,94	73,1	73,45	73,65	1,71
	Kauno apskritis	72,89	73,96	74,33	74,57	1,68
	Klaipėdos apskritis	72,85	73,68	74,13	73,92	1,07
	Vilniaus apskritis	71,9	73,22	73,79	74,24	2,34
Vyrai	Lietuvos Respublika	66,3	67,51	67,98	68,05	1,75
	Kauno apskritis	67,17	68,61	68,72	68,91	1,74
	Klaipėdos apskritis	67,28	68,25	68,74	68,65	1,37
	Vilniaus apskritis	66,26	67,38	68,32	68,64	2,38
Moterys	Lietuvos Respublika	77,57	78,56	78,78	79,14	1,57
	Kauno apskritis	78,31	78,82	79,48	79,80	1,49
	Klaipėdos apskritis	78,4	78,92	79,38	79,23	0,83
	Vilniaus apskritis	77,24	78,69	78,81	79,37	2,13

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

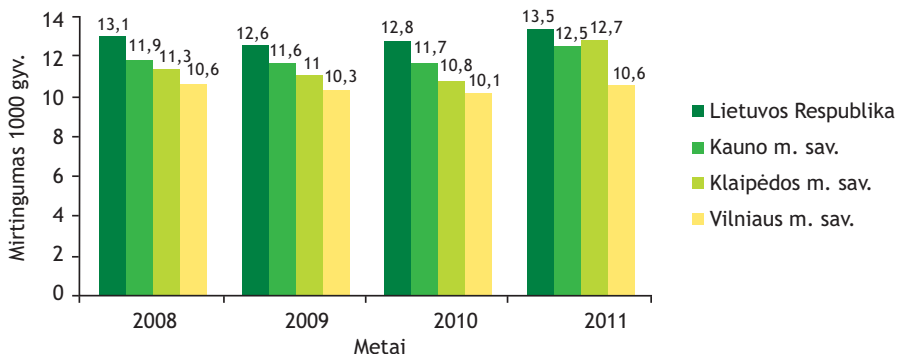
Gimstamumas. Dar vienas svarbus rodiklis, atspindintis demografinę situaciją, yra gimstamumas. 2011 metais gimstamumas 1 000 gyventojų Lietuvoje buvo 11,3 atvejų (0,8 atvejais daugiau nei 2008 metais), Kauno mieste taip pat pastebima augimo tendencija. Per pastaruosius ketverius metus gimstamumas, skaičiuojant 1 000 gyventojų, Kaune padidėjo nuo 10,9 iki 11,4 atvejų.

1 pav. Gimstamumas 1 000 gyv. Kauno mieste, kituose didžiuosiuose miestuose ir visoje Lietuvoje

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Mirtingumas. Vertinant gyventojų mirtingumo rodiklį pastebima, kad Kauno mieste situacija yra geresnė nei bendra šalies. Nuo 2008 metų iki 2010 m. mirtingumo rodiklis Kauno mieste buvo labai panašus, tačiau 2011 metais šis rodiklis šiek tiek padidėjo iki 12,5 atv./1000 gyv. Lietuvoje mirtingumo rodiklis 2011 metais taip pat pasiekė didžiausią skaičių ketverių metų laikotarpiu (13,5 tv./1000 gyv.). (2 pav.)

2 pav. Mirtingumas 1 000 gyv. Kauno mieste, kituose didžiuosiuose miestuose ir visoje Lietuvoje

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Natūrali gyventojų kaita. Rodiklis, tai geriausiai atspindintis gyventojų sudėties pakitimus. 2011 metais Kauno mieste natūralus gyventojų prieaugis buvo mažiausias per ketverius metus, t.y. -1,1 atvejis, tenkantis 1 000 gyventojų (4 lentelė). Jau daugelį metų tiek Kaune, tiek visoje šalyje šis rodiklis yra neigiamas, tai reiškia, jog mirusiųjų yra daugiau nei gimusiųjų.

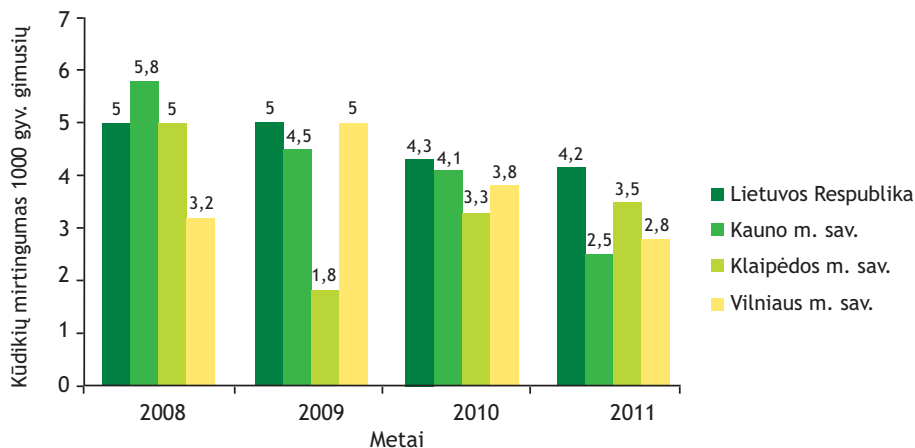
4 lentelė. Natūrali gyventojų kaita 1000 gyv. Kauno mieste, kituose didžiuosiuose miestuose ir visoje Lietuvoje

Vietovė	2008	2009	2010	2011
Lietuvos Respublika	🔴 -2,6	🟢 -1,6	🟡 -2	🟡 -2
Kauno m. sav.	🔴 -1	🟢 -0,3	🟢 -0,4	🔴 -1,1
Klaipėdos m. sav.	🔴 -0,3	🟢 1,3	🟢 0,8	🔴 -0,2
Vilniaus m. sav.	🔴 1,6	🟢 2,9	🟢 3,5	🟡 2,9

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Kūdikių mirtingumas. Labai svarbus rodiklis, atspindintis sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, yra kūdikių iki vienerių metų mirtingumas. Kūdikių mirtingumo rodiklis sąlyginai pagal lygį yra skiriamas į labai mažą - iki 10, mažą - 10-14, vidutinį - 15-24, didelį - 25-49 ir labai didelį - 50 ir daugiau mirusiųjų 1000-iui gyvų gimusių. Taigi kaip matyti 3 paveiksle Lietuva, Kauno miestas bei kiti didieji Lietuvos

miestai patenka labai mažą kūdikių mirtingumo sritį. 2011 metais Kauno mieste kūdikių mirtingumas buvo pats mažiausias, lyginant su Lietuva bei kitais didžiausiais miestais (Vilniumi ir Klaipėda). Taip pat pastebima tendencija, jog kūdikių mirtingumas mažėja kiekvienais metais tiek Kaune, tiek visoje Lietuvoje bei didžiuosiuose miestuose.

3 pav. Kūdikių mirtingumas Kauno mieste, kituose didžiuosiuose miestuose ir visoje Lietuvoje

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

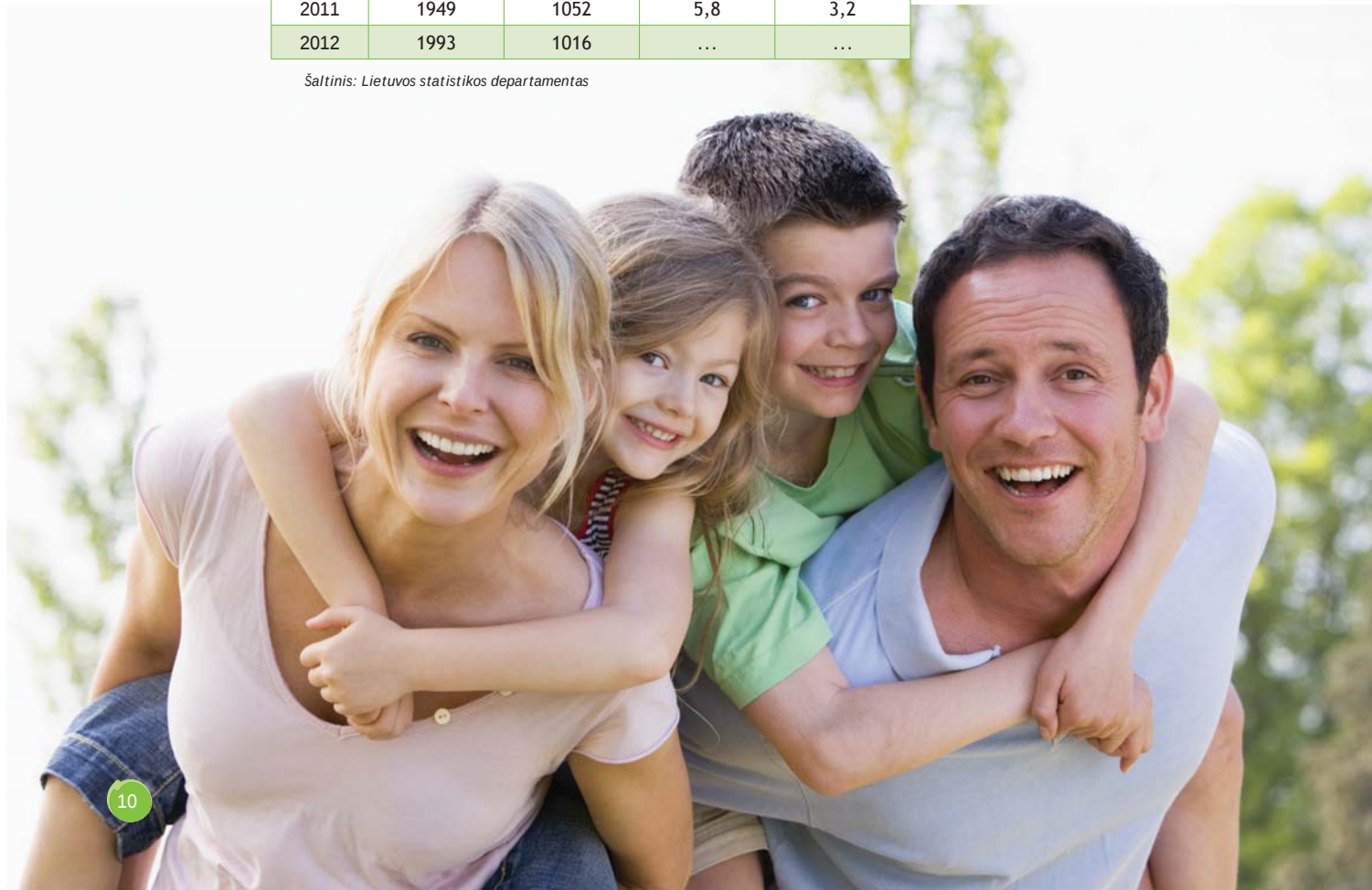
Santuokos ir ištuokos. Per pastaruosius penkiolika metų gerokai sumažėjo santuokų, tuokiamasi vyresnio amžiaus, vis daugiau porų gyvena neregistruojamosios santuokos, be to, pastebimas ir ištuokų skaičiaus didėjimas. Lietuvos statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateiktais duomenimis Kaune įregistruotų santuokų skaičius nuo 2008 metų iki 2011 nuolat mažėjo. 2012 metais Kaune įregistruotų santuokų buvo 1993, ištuokų - 1016 (5 lentelė). Galima daryti prielaidą, kad apie 50 proc. susituokusių šeimų išsiskiria.

5 lentelė. Santuokos ir ištuokos Kauno mieste

Metai	Santuokų	Ištuokų	1000 gyventojų	
			Santuokų	Ištuokų
2008	2635	1119	7,4	3,2
2009	2188	964	6,2	2,8
2010	1983	1026	5,8	3
2011	1949	1052	5,8	3,2
2012	1993	1016	...	...

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

SOCIALINĒ - EKONOMINĒ SITUACIJA

Darbas būtinas sveikatai. Hipokratas

SOCIALINĖ - EKONOMINĖ SITUACIJA

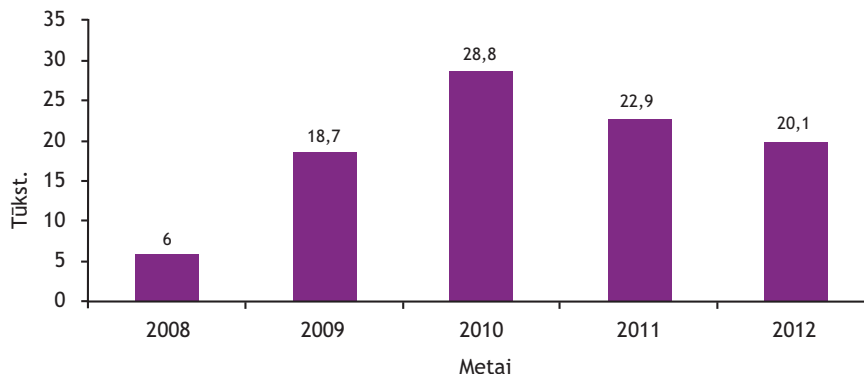
Šalies socialinė-ekonominė situacija yra svarbus rodiklis, atskleidžiantis realią situaciją šalyje. Socialinė padėtis - tai asmens įgytas išsilavinimas ir kvalifikacija, mokymasis bei studijos mokslo ir studijų sistemai priklausančiose įstaigose, turima nuosavybė, gaunamos pajamos, teisės aktuose nustatytos valstybės paramos poreikis ir (arba) kiti su asmens finansine ekonomine padėtimi susiję veiksniai.

Lietuvos statistikos departamentas, vertindamas bedarbių skaičių, remiasi Tarptautinės

darbo organizacijos bedarbio sąvokos apibrėžimu: „*Bedarbiai* - nedirbantys 15-74 metų amžiaus asmenys, kurie aktyviai ieško darbo (per paskutines keturias savaites kreipėsi į valstybinę darbo biržą ar privačią įdarbinimo agentūrą, darbdavius, draugus, gimines, žiniasklaidą, laikė įdarbinimo testus ar dalyvavo įdarbinimo pokalbiuose, ieškojo patalpų, įrenginių savo verslui, bandė gauti verslo liudijimą, licenciją, kreditą) ir per apibrėžtą laikotarpį (dvi savaites) gali pradėti dirbti“.

Bedarbių skaičius. Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis matyti, kad bedarbių skaičius per pastaruosius 5 metus Kauno mieste kito. Nuo 2008 m. iki 2010 m. šis skaičius tendencingai augo, nuo 2011 m. pradėjo mažėti. 2008 m. Kauno mieste užregistruota apie 6 tūkst. bedarbių, tačiau 2010 m. bedarbių skaičius padidėjo daugiau negu 4 kartus ir išaugo iki 28,8 tūkst. 2011 metais darbo neturinčių asmenų skaičius sumažėjo iki 22,9 tūkst., 2012 m. - iki 20,1 tūkst. (4 pav.)

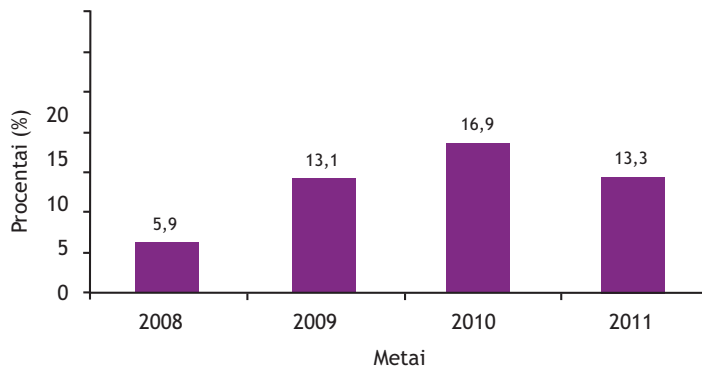
4 pav. Bedarbių skaičius (tūkst.) Kauno mieste, 2008-2012 metais.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Nedarbingumo lygis. Dar vienas svarbus rodiklis, atskleidžiantis Kauno miesto bei visos šalies socialinę-ekonominę situaciją, yra nedarbingumo lygis. Šis rodiklis išreiškiamas bedarbių ir darbo jėgos santykiu.

Nedarbo lygis Kauno apskrityje nuo 2008 m. iki 2010 m. augo. Jeigu 2008 m. Kauno

apskrityje nedarbo lygis siekė 5,9 proc., tai 2010 m. šis rodiklis jau išaugo iki 16,9 proc. 2011 m. buvo fiksuojamas žymus nedarbo lygio sumažėjimas - iki 13,3 proc. (5 pav.). Galima teigti, jog 2011 m. sumažėjęs nedarbo lygis Kauno apskrityje parodo gerėjančią socialinę-ekonominę būklę.

5 pav. Nedarbo lygis Kauno apskrityje ir visoje Lietuvoje, proc.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Gyventojų išsilavinimas. Socialinę-ekonominę situaciją taip pat atskleidžia ir gyventojų išsilavinimas. Per pastaruosius 4 metus situacija išliko gana stabili. Didžiausią dalį Kauno apskrities gyventojų sudaro asmenys, turintys vidurinį išsilavinimą (vidutinis ISCED 3,4), o mažiausią - asmenys, turintys žemesnį nei vidurinis išsilavinimą (žemesnis ISCED 0,1,2). Pastebima tendencija, jog asmenų, turinčių vidurinį išsilavinimą, skaičius mažėja: jeigu

2008 m. vidurinį išsilavinimą turėjo 202,1 tūkst. gyventojų, tai 2011 m. šis skaičius sumažėjo iki 182,4 tūkst. Pastebima, jog 2011 m., lyginant su 2010 m., sumažėjo asmenų, turinčių tiek žemesnį nei vidurinis, tiek ir aukštąjį išsilavinimą (aukščiausias ISCED 5,6). 2011 m. Kauno apskrityje žemesnį nei vidurinis išsilavinimą turėjo 20,5 tūkst., o aukštąjį - 133,8 tūkst. Kauno apskrities gyventojų (6 pav.).

6 pav. Gyventojų išsilavinimas Kauno apskrityje, tūkst.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

GYVENTOJŲ SVEIKATA

*Kai nėra sveikatos, negali pasireikšti išmintis, neįmanoma
atsiskleisti menui, nebėra jėgų kovoti, turtai pasidaro
nenaudingi, o protas – neveiklus.*

Herofilas

GYVENTOJŲ SVEIKATA

Sergamumas

Analizuojant bendrąją sergamumo situaciją Kauno mieste, pastebima, kad sergamumas 2011 metais, lyginant su 2010, yra šiek tiek padidėjęs. 2011 metais tarp suaugusiųjų (nuo 18 metų) iš viso užregistruota 599 379 susirgimų, o tarp vaikų (0-17 metų) 166 735 susirgimų, atitinkamai 2010 m. 575 934 - tarp suaugusiųjų, 164 735-tarp vaikų. Bendrojo sergamumo rodikliai Kauno mieste yra didesni nei Lietuvos, tiek tarp suaugusiųjų, tiek tarp vaikų (6 lentelė).

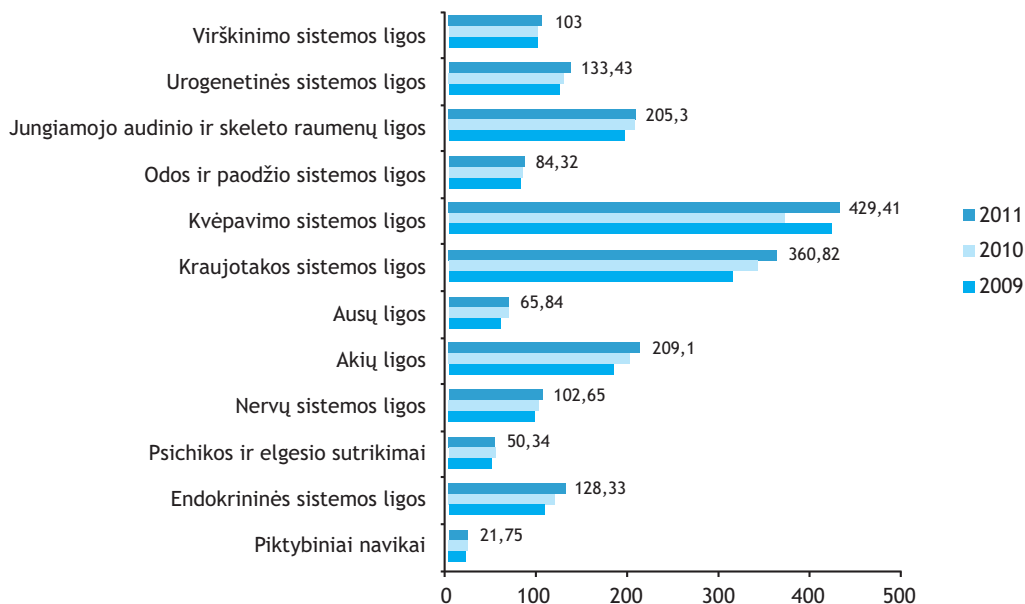
6 lentelė. Suaugusiųjų ir vaikų bendrojo sergamumo duomenys Kauno mieste ir visoje Lietuvoje 2011 m.

Vietovės pavadinimas	Suaugusieji nuo 18 m.		Vaikai (0-17 m.)	
	Iš viso užregistruota	1 000 suaugusiųjų	Iš viso	1 000 vaikų
Visa Lietuva	5 193 317	1 982,8	1 559 680	2 586,7
Kaunas	599 379	2 180,3	166 735	2 829,9

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

2011 metais Kauno mieste daugiausiai buvo užregistruota susirgimų kvėpavimo sistemos ligomis, antroje vietoje kraujotakos sistemos ligos, trečioje - akių ligos (7 pav.). Situacija išlieka nepakitusi pastaruosius 3 metus, nes būtent šių susirgimų iš viso užregistruojama daugiausiai. Taip pat pastebima, jog kiekvienais metais fiksuojamas nežymus užregistruojamų ligų didėjimas.

7 pav. Iš viso užregistruota susirgimų Kauno mieste 1 000 gyv., 2009-2011 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

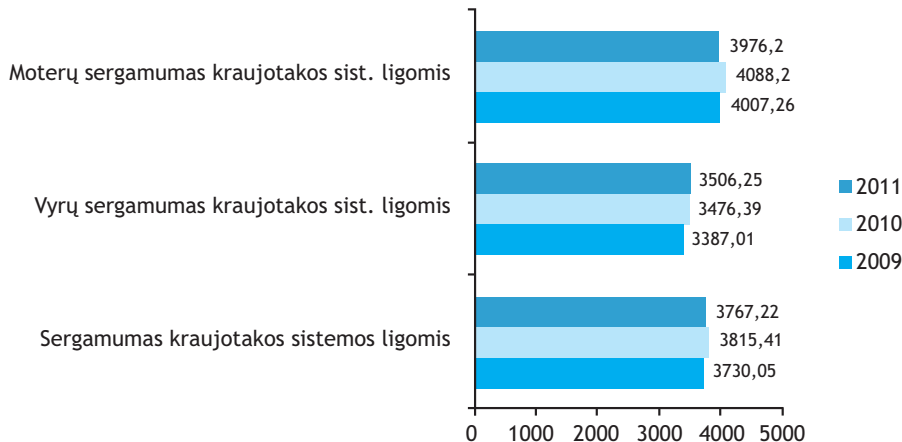

Lėtinės neinfekcinės ligos

Neužkrečiamosios ligos (širdies-kraujagyslių ligos, psichikos sutrikimai, onkologiniai susirgimai ir t.t.) yra dažniausia mirtingumo ir sergamumo priežastis. Žmonės susergera neužkrečiamosiomis ligomis dėl genetinių, biologinių, elgesio ir aplinkos veiksnių. Žmogaus elgesio ir aplinkos veiksnių neigiamo poveikio sveikatai sumažinimas ir kontrolė išlieka svarbiausia veikla, kuri padeda mažinti sergamumą neužkrečiamosiomis ligomis ir veikia jų vystymąsi. Tokie rizikos veiksniai kaip rūkymas, alkoholio vartojimas, nutukimas, netinkama mityba, mažas fizinis aktyvumas ir stresinės situacijos epidemiologiškai siejami su tam tikromis ligomis.

Kraujotakos sistemos ligos. Vienos iš labiausiai paplitusių ligų bendroje ligų struktūroje yra kraujotakos sistemos ligos. Kauno mieste sergamumas kraujotakos ligomis 2011 m. siekė 3767,22 atvejų, tenkančių 100 000 gyventojų. Galime pastebėti, jog sergamumas

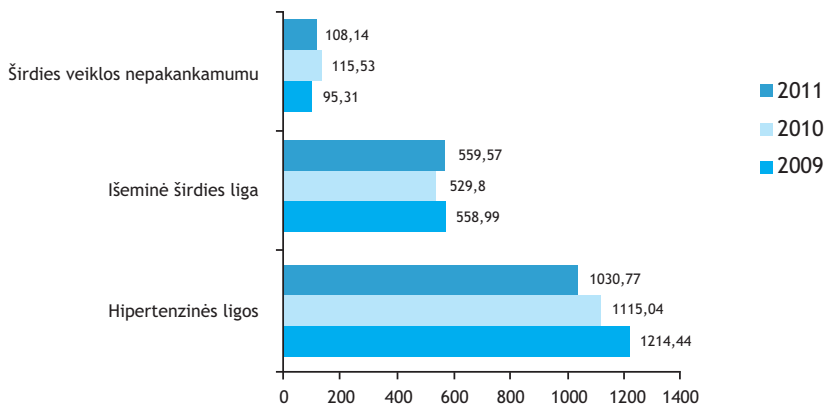
kraujotakos sistemos ligomis, lyginant su 2010 m., nežymiai sumažėjo, nors rodiklis vis dar išlieka labai aukštas. LSIC duomenimis 2011 m. moterų sergamumas kraujotakos sistemos ligomis buvo didesnis nei vyrų (8 pav.).

8 pav. Kauno miesto gyventojų sergamumas kraujotakos sistemos ligomis 100 000 gyv., 2009-2011 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Iš kraujotakos sistemos ligų pirmauja hipertenzinės ligos. Pastebima, kad sergamumas hipertenzinėmis ligomis mažėja (6 pav.). Trejų metų laikotarpiu, 2011 m. šis rodiklis buvo mažiausias. Antra pagal dažnumą visoje kraujotakos sistemos ligų yra išeminė širdies liga. Per trejus metus nuo 2009 metų šis rodiklis yra panašus, sergamumas išemine širdies liga nekinta. Širdies veiklos nepakankamumas užima trečią vietą kraujotakos sistemos ligų sergamumo struktūroje.

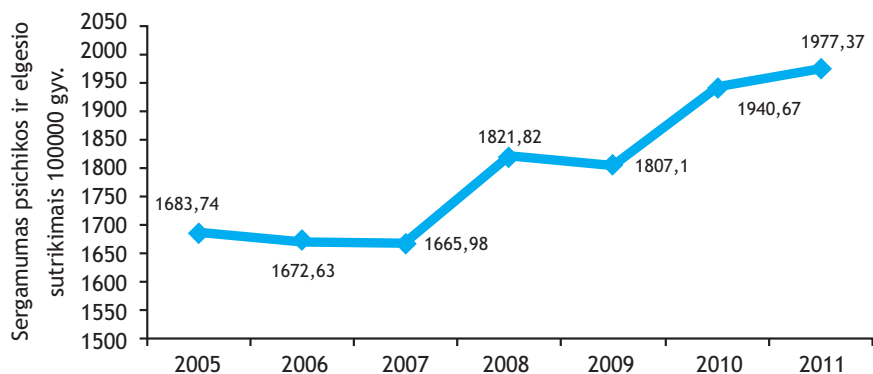

9 pav. Kauno miesto gyventojų sergamumas kraujotakos sistemos ligomis 100 000 gyv., 2009-2011 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Psichikos sutrikimai. Psichikos sveikata yra labai svarbi šiuolaikinėje visuomenėje. Vis dar paplitęs neigiamas požiūris į sergančius psichikos sveikatos sutrikimais, todėl tokie žmonės kenčia tyliai ir yra vieniši. Psichikos liga paveikia mūsų mąstymą, elgesį, bei reakciją

į tam tikrus dalykus. Kaip matyti, 10 pav. sergamumas psichikos ir elgesio sutrikimais Kauno mieste kiekvienais metais nuolat didėja. Nuo 2005 metų sergamumas padidėjo 293,63 atvejais 100 000 gyventojų ir 2011 m. šis rodiklis buvo didžiausias per analizuojamų metų laikotarpį.

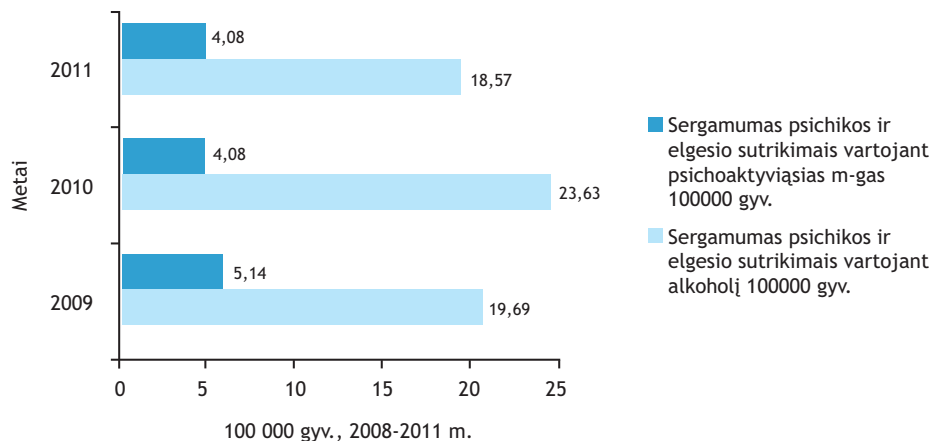

10 pav. Sergamumas psichikos ir elgesio sutrikimais Kauno mieste 100 000 gyv., 2005-2011 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

V Vienas iš reikšmingų veiksnių, lemiantis psichikos sveikatą, yra psichiką veikiančių medžiagų vartojimas (alkoholis ir kitos narkotinės medžiagos). Kaip galima matyti grafike, problema yra opi, ypač vartojant alkoholį: iš 100 000 gyventojų sergamumas psichikos ir elgesio sutrikimais 2011 metais buvo 18,57 atv. (11 pav.).

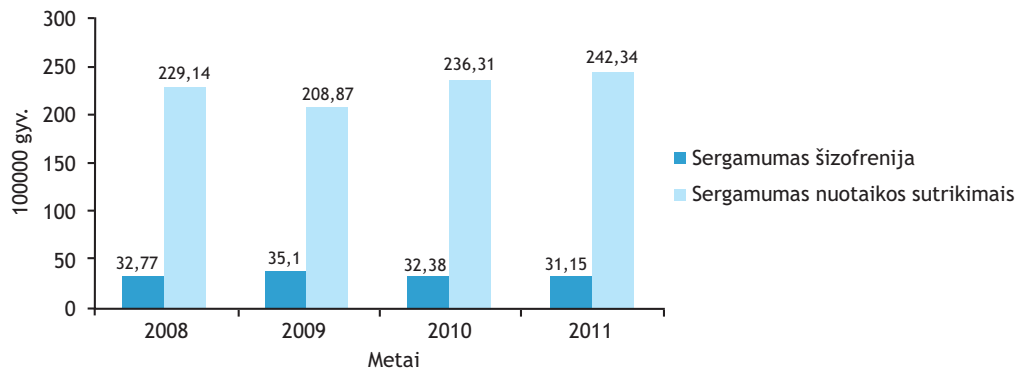

11 pav. Sergamumas psichikos ir elgesio sutrikimais vartojant alkoholį ir psichoaktyvias medžiagas Kauno mieste 100 000 gyv., 2009-2011 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Pasaulio Bankas ir PSO apskaičiavo, kad trys didieji psichiniai sutrikimai - depresija, bipolinis sutrikimas ir šizofrenija - sudaro 9,5 proc. bendrosios ligų ir negalios naštos. Kauno mieste iš psichikos sveikatos sutrikimų išsiskiria sergamumas nuotaikos sutrikimais ir šizofrenija. Nuotaikos sutrikimai - tai psichikos sutrikimai, kuriems būdingos krašutinės emocijos. Svarbiausias nuotaikos sutrikimų bruožas yra pasikeitusi

nuotaika, dažniausiai tai būna depresija arba bipolinis sutrikimas, kuriam būdinga depresijos ir manijos būsenų kaita. Nuolatinis stresas, pasikeitusios technologijos, spartus gyvenimo būdas ir kitos priežastys lemia nuolat didėjantį sergamumą nuotaikos sutrikimais, 2011 metais šis rodiklis siekė 242,34 atvejų 100 000 gyventojų (12 pav.).

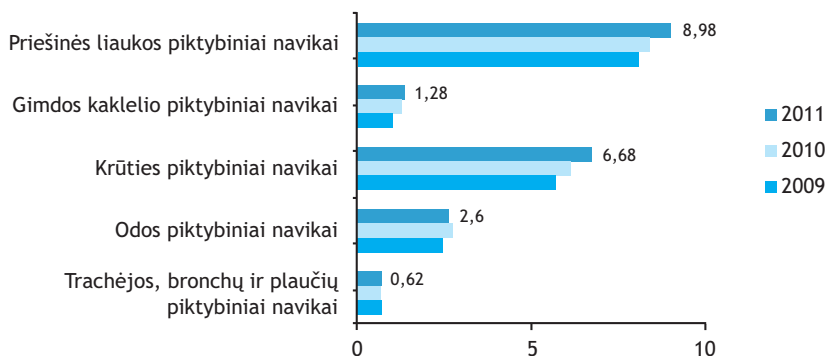

12 pav. Sergamumas šizofrenija ir nuotaikos sutrikimais Kauno mieste

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Piktybiniai navikai. Piktybių navikų daugėja visose pasaulio šalyse, o ankstyva diagnostika dažniausiai priklauso nuo pirminės grandies medikų - apylinkės terapeutų bei šeimos gydytojų, į kuriuos ligonis pirmiausia ir kreipiasi. Daug priklauso nuo paties ligonio žinių, požiūrio į savo sveikatą. Vadovaujantis PSO rekomendacijomis, tikėtina, kad vėžio galima išvengti, jei laiku diagnozuojama ir pradedama gydyti. 2011 metais Kauno mieste daugiausiai buvo užregistruojama susirgimų priešinės liaukos bei krūties piktybiniais navikais. Pastebima, kad kiekvienais metais užregistruojama vis daugiau susirgimų piktybiniais navikais (13 pav.).

13 pav. Iš viso užregistruota susirgimų piktybiniais navikais pagal lokalizaciją Kauno mieste 1 000 gyv., 2009-2011 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

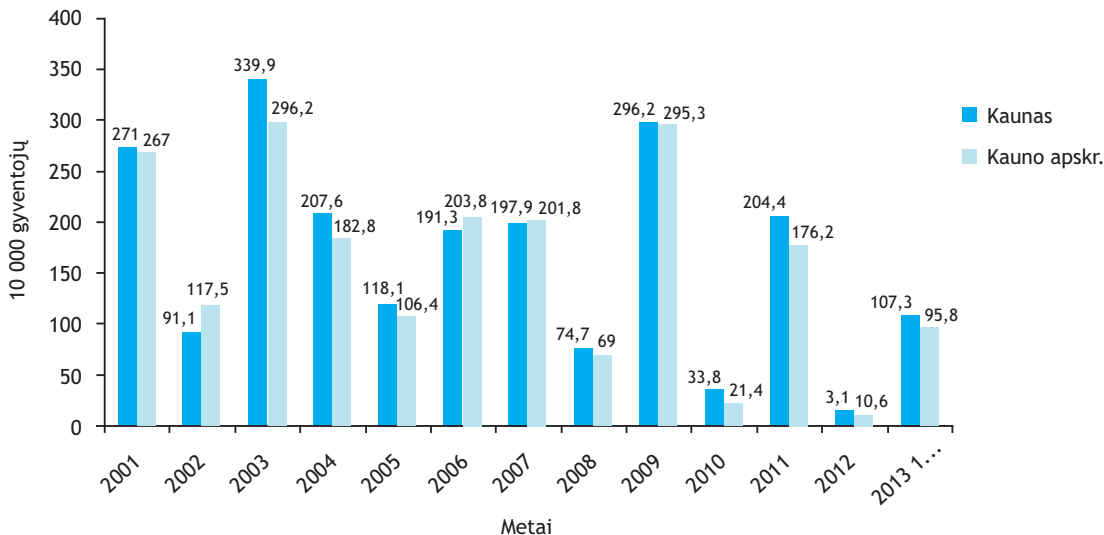
Užkrečiamosios (infekcinės) ligos

Infekcinės ligos - tai užkrečiamos ligos, kuriomis susergama jų sukėlėjams (bakterijoms, virusams, grybeliams, pirmuonims) patekus į organizmą ir jame toliau dauginantis. Užsikrečiama tiesiogiai nuo kitų organizmų (sergančių arba ligos nešiotojų), kartais - nuo užkrėstų daiktų arba išskyrų.

Užkrečiamos ligos, tokios kaip tuberkuliozė, gripas, erkinis encefalitas ir kt., sukelia tam tikrus negalavimus ir žmogaus sveikatos būklės pakitimus, todėl būtina vertinti šių ligų plitimo tendencijas bei imtis reikiamų priemonių situacijai gerinti.

Gripas. Viena iš dažniausiai užregistruojamų infekcinių ligų - gripas. Tai sezoninis virusinis kvėpavimo takų susirgimas, dažniausiai pasireiškiantis rudenį ir pavasarį, kai dėl aplinkos poveikio bei vitaminų stokos nusilpsta žmogaus organizmas. Gripas - tai susirgimas, kuris paskatina lėtinių ligų paūmėjimą bei sukelia įvairias komplikacijas, todėl ypač svarbu imtis profilaktinių priemonių, siekiant jo išvengti.

Sergamumas gripu tiek visoje Kauno apskrities teritorijoje, tiek Kauno mieste išlieka labai permainingas. Vienais metais gripo atvejų padaugėja, kitais metais - sumažėja. 2012 m. gripo atvejų skaičius tenkantis 10 000 gyventojų buvo 13,1 atvejų, tačiau 2013 metais I (ketvirtis), šis rodiklis išaugo iki 107,3 atvejų 10 000 gyventojų. (14 pav.).

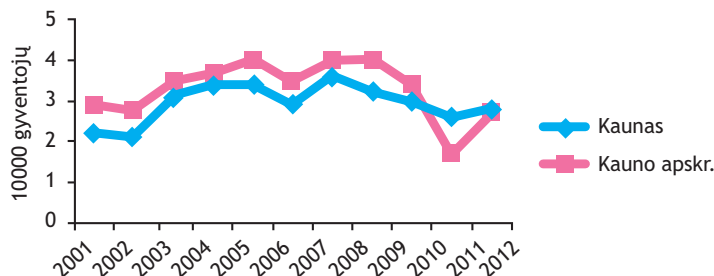

14 pav. Sergamumas gripu Kauno mieste ir Kauno apskrityje 10 000 gyv.

Šaltinis: Kauno visuomenės sveikatos centras

Tuberkuliozė. Manoma, kad tuberkuliozė sukeliančia tuberkuliozės mikobakterija yra užsikrėtę apie trečdalis pasaulio gyventojų, tačiau tik maža dalis iš jų suserga tuberkulioze. Vis dėlto šia liga kasmet pasaulyje suserga apie 8 milijonai žmonių. Kasmet pasaulis praranda 3 milijonus gyventojų, kurie miršta nuo šios infekcinės ligos.

Tuberkuliozės situacija Kauno mieste nuo 2007 iki 2010 metų gerėjo, 2011 metais sergamumas buvo šiek tiek išaugęs iki 93 tuberkuliozės atvejų, tačiau 2012 metais sergamumas tuberkulioze sumažėjo iki 90 atvejų (15 pav.). Tiek Kauno miesto, tiek Kauno apskrities rodikliai yra labai panašūs.

15 pav. Sergamumas tuberkulioze Kauno mieste ir Kauno apskrityje 10 000 gyv.

Šaltinis: Kauno visuomenės sveikatos centras

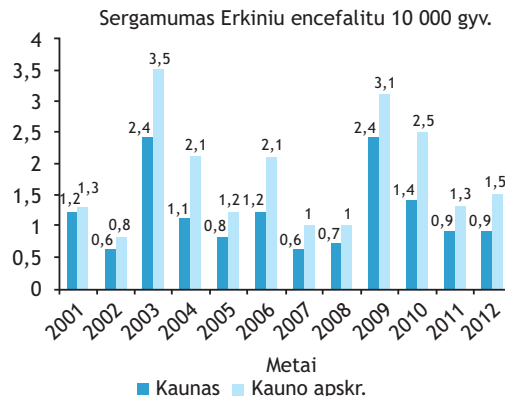
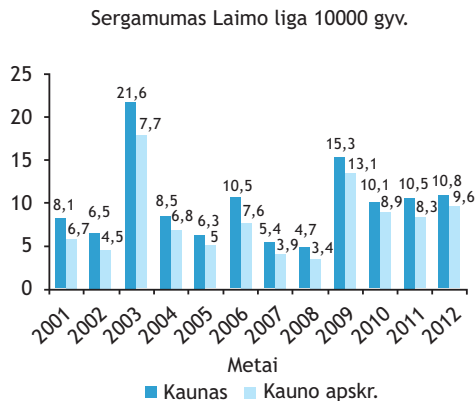
Infekcinėmis ligomis žmonės gali susirgti ne vien kontaktuodami su sergančiais žmonėmis, bet ir kitais būdais. Pastaruoju metu vis daugėja infekcinių susirgimų atvejų, kuriuos sukelia gamtoje tykančios erkės. Erkės - voragyvių šeimos atstovės, kurių įkandimas gali sukelti rimtus žmogaus sveikatos būklės pakitimus. Plačiai žinomos erkių platinamos ligos yra Laimo liga ir erkinis encefalitas.

Laimo liga (boreliozė) - tai infekcinė liga, kurią sukelia bakterijos, esančios erkių virškinimo trakte. Siurbdama iš žaizdos kraują erkė suleidžia skysčio, kuriame yra Laimo ligos sukėlėjų.

Erkinis encefalitas yra sunki virusinė liga, kurią sukelia erkinio encefalito virusas. Ši klaidinga liga pažeidžia ligošio galvos smegenis, jų dangalus bei periferinius nervus. Geriausia priemonė siekiant apsisaugoti nuo šios ligos yra skiepai.

Didžiausias Laimo ligos sergamumas Kauno mieste buvo fiksuojamas 2003 ir 2009 metais, kuomet 10 000 gyventojų rodiklis siekė 21,6 atv. ir 545 atv., atitinkamai 2012 metais šia liga susirgusių kauniečių buvo 347, kurie sudarė 10,8 atv./10 000 gyventojų (16 pav.). Užsikrėtusių erkinio encefalitu atvejų pasitaiko kur kas rečiau nei Laimo ligos. Pastebima, kad Kauno miesto gyventojų sergamumas nuo 2009 metų sparčiai mažėja. Jeigu 2009 metais buvo fiksuojama 2,4 atv./10 000, tai 2012 metais sumažėjo iki 0,9 atv./10 000.

16 pav. Sergamumas Laimo liga ir erkiniu encefalitu 10 000 gyv.

Šaltinis: Kauno visuomenės sveikatos centras

ŽIV - žmogaus imunodeficitu virusas - tai virusų grupė, kuri perduodama apsiukeičiant kūno skysčiais. ŽIV tiesiogiai nenužudo - jis nužudo suardydamas savo šeimininko imuninę sistemą ir tuo pačiu sudarydamas sąlygas ligas sukeliantiems mikrobams paplisti organizme. Jis perduodamas per kontaktą su užsikrėtusio žmogaus krauju; per kontaktą su tam tikrais

skysčiais, kuriuos išskiria žmogaus lyties organai (sėkla ir makšties sekretu); per placentą vaisiui; per motinos kraują gimdymo metu; maitinant krūtimi.

2012 m. Kauno mieste buvo užfiksuoti 4 asmenys, užsikrėtę ŽIV virusu, Kauno apskrityje - 4, kurie sudarė 0,07 atv./10 000 gyventojų.

Mirtingumas pagal priežastis

Kaune, kaip ir visoje Lietuvoje, jau ilgą laiką pagrindine mirties priežastimi išlieka **kraujotakos sistemos ligos** (7 lentelė). Mirtingumas nuo šių ligų turi augimo tendenciją - Kaune 2011 m. buvo užregistruoti 658,42 atvejai 100 000 gyventojų, tuo tarpu 2008 m. šis rodiklis buvo 598,7 atvejų 100 000 gyventojų. Kraujotakos sistemos ligos turi didžiausią neigiamą įtaką Lietuvos gyventojų vidutinei tikėtinai gyvenimo trukmei. Dėl mirčių nuo kraujotakos sistemos ligų tikėtina vidutinė vyrų gyvenimo trukmė sutrumpėja apytiksliai 9 metais, moterų - 12 metų.

Kauno mieste antrą vietą pagal mirties priežastis užima piktybiniai navikai. 2011 m. šis rodiklis siekė 254,92 atvejų 100 000 gyventojų ir buvo labai panašus į visos šalies rodiklį.

Trečioje mirties priežasčių vietoje yra išorinės priežastys. Tiek Kauno mieste, tiek visoje Lietuvoje pastebimos šių priežasčių skaičiaus mažėjimo tendencijos. Ketverių metų laikotarpiu šis rodiklis Kauno mieste buvo mažiausias ir siekė 94,06 atvejų 100 000 gyventojų.

7 lentelė. Mirtingumas pagal priežastis 100 000 gyventojų

	2008	2009	2010	2011
Infekcinės ligos				
Kaunas	14,14	13,13	9,92	9,89
Lietuva	16,08	13,51	14,63	17,16
Piktybiniai navikai				
Kaunas	265,87	250,82	273,07	254,92
Lietuva	246,15	243,45	246,74	251,57
Kraujotakos sistemos ligos				
Kaunas	598,7	632,90	610,33	658,42
Lietuva	703,46	697,48	718,84	716,47
Kvėpavimo organų ligos				
Kaunas	33,34	31,67	25,67	29,06
Lietuva	50,15	46,74	38,94	38,58
Virškinimo organų ligos				
Kaunas	69,79	62,78	68,56	54,22
Lietuva	75,76	66,57	67,45	63,87
Išorinės priežastys				
Kaunas	114,71	95,02	99,48	94,06
Lietuva	142,49	124,81	123,07	115,45

VAIKŲ IR JAUNIMO SVEIKATA

Pabandykime išmokti suprasti besiformuojančio vaiko sielos kalbą, kaip kad mokomės suprasti bet kokią svetimą kalbą. Tada tik mes pažinsime žmogiškuosius kūdikių reikalavimus ir tik tada įsitikinsime, kokios nepaprastos reikšmės turi kiekvienas mūsų žodis bei poelgis naujam besiskleidžiančiam gyvenimui.

Domicėlė Petrutytė

VAIKŲ IR JAUNIMO SVEIKATA

Mokinių sveikata

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000 m. gegužės 31 d. įsakymu Nr. 301 „Dėl profilaktinių sveikatos tikrinimų sveikatos priežiūros įstaigose“ ir Higienos norma 21:2005 „Bendrojo lavinimo mokykla. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“, mokiniai kasmet iki rugsėjo 15 dienos mokyklos visuomenės sveikatos priežiūros specialistui turi pateikti „Vaiko sveikatos pažymėjimą“ (forma Nr. 027- 1/a), kuriame pateikiama informacija apie

profilaktinio sveikatos patikrinimo rezultatus.

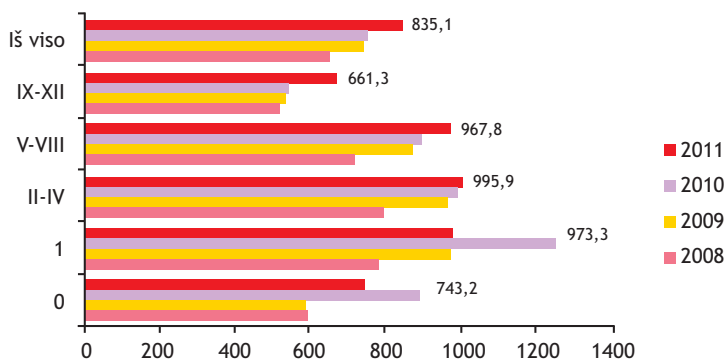
2011 m. Kauno miesto mokykloms sveikatos pažymas iš viso pristatė 41 734 sveikatą patikrinę vaikai, tai yra 98 proc. visų Kauno miesto mokyklose besimokančių mokinių. Didžiausias procentas sveikatą patikrinusių vaikų buvo paruošiamosiose klasėse. Mažiausias skaičius sveikatą patikrinusių vaikų fiksuojamas IX-XII klasėse (8 lentelė).

8 lentelė. Profilaktiškai sveikatą patikrinusių mokinių pasiskirstymas pagal klases

Klasės	Mokinių skaičius	Profilaktiškai patikrinti vaikai		Profilaktiškai nepatikrinti vaikai	
		abs.sk.	proc.	abs.sk.	proc.
0	366	366	100,0	0	0,0
1	2 670	2 663	99,7	7	0,3
II-IV	7 897	7 846	99,4	51	0,6
V-VIII	12 263	12 095	98,6	168	1,4
IX-XII	18 538	18 047	97,4	491	2,6
Iš viso	41 734	40 925	98,1	809	1,9

Šaltinis: Kauno miesto savivaldybės Visuomenės sveikatos biuras

Visų sveikatą patikrinusių mokinių bendrasis sergamumo rodiklis 2011 m. siekė 835 atvejus 1000 mokinių (17 pav.). Tai yra aukščiausias rodiklis per visus ketverius analizuojamus metus. Labai ryškiai bendrasis sergamumo rodiklis kilo IX-XII bei V-VIII klasių grupėse, tačiau pastebima, kad 2011 m. pirmose bei paruošiamosiose klasėse sergamumas sumažėjo.

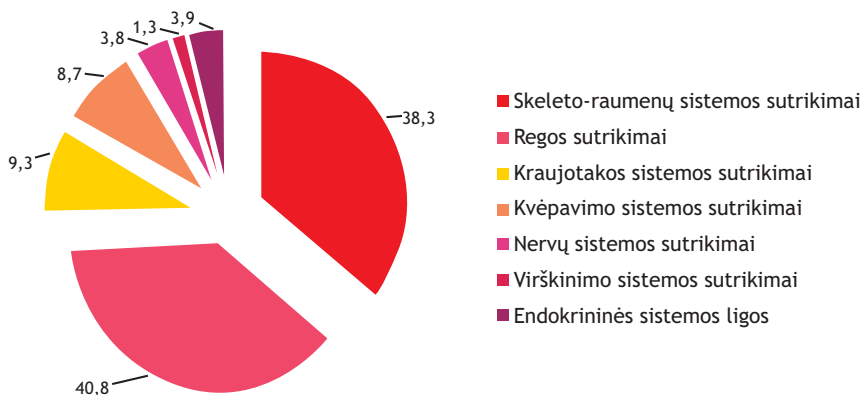

17 pav. Bendras sergamumo dažnis pagal klases, 1000-iai patikrintų vaikų, 2008 -2011 m.

Šaltinis: Kauno miesto savivaldybės Visuomenės sveikatos biuras

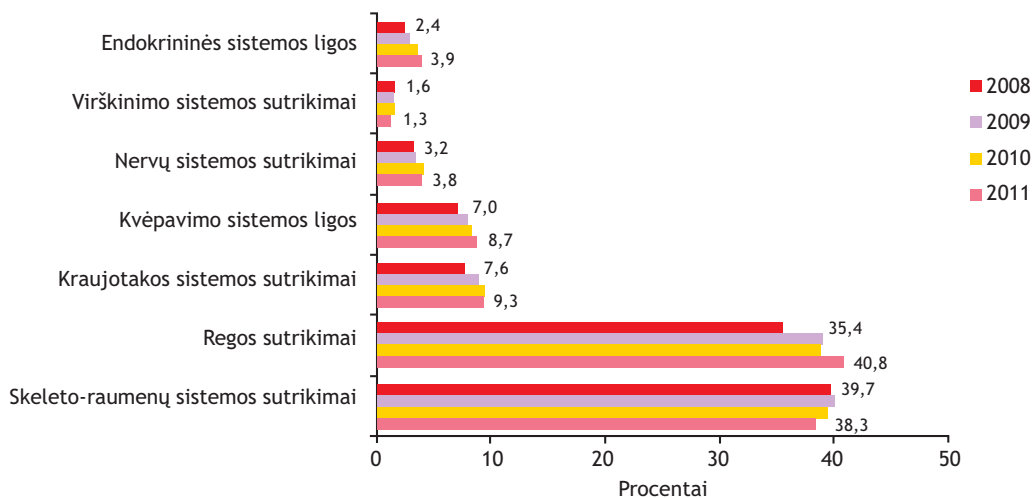
Analizuojant sveikatos sutrikimus nustatyta, jog didžiausia vaikų sveikatos problema Kauno mieste yra skeleto-raumenų sistemos bei regos sutrikimai, jie 2011 m. sudarė apie 40 proc. (18 pav.). Tačiau yra pastebima, kad regos sutrikimų skaičius nuo 2009 m. didėja (19 pav.). Regos sutrikimų nuo 2008 iki 2011

metų padaugėjo beveik 5 proc. Kraujotakos ir kvėpavimo sistemos ligos 2011 m. sudarė atitinkamai po 9 proc. Šių sutrikimų tendencija taip pat yra didėjanti. Nervų bei endokrininės sistemos sutrikimus turi apie 4 proc. Kaune besimokančių mokinių.

18 pav. Pagrindinių Kauno miesto moksleivių ligų bei sutrikimų procentinis pasiskirstymas, 2011 m.

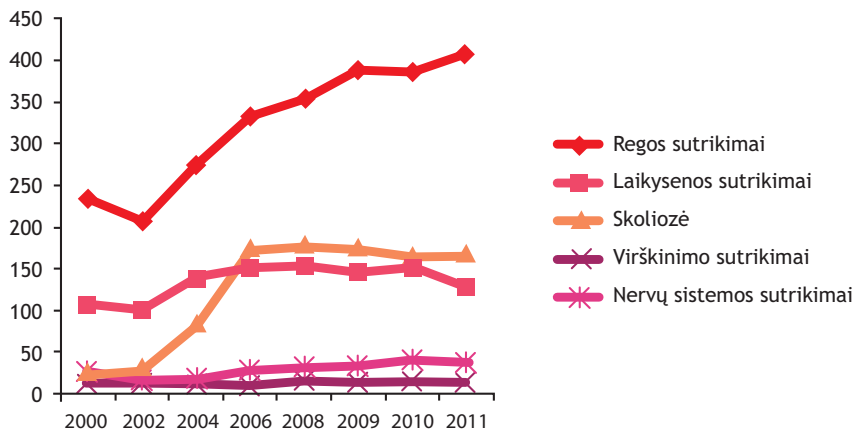
Šaltinis: Kauno miesto savivaldybės Visuomenės sveikatos biuras

19 pav. Pagrindinių Kauno miesto moksleivių ligų bei sutrikimų procentinis pasiskirstymas, 2008-2011 m.

Šaltinis: Kauno miesto savivaldybės Visuomenės sveikatos biuras

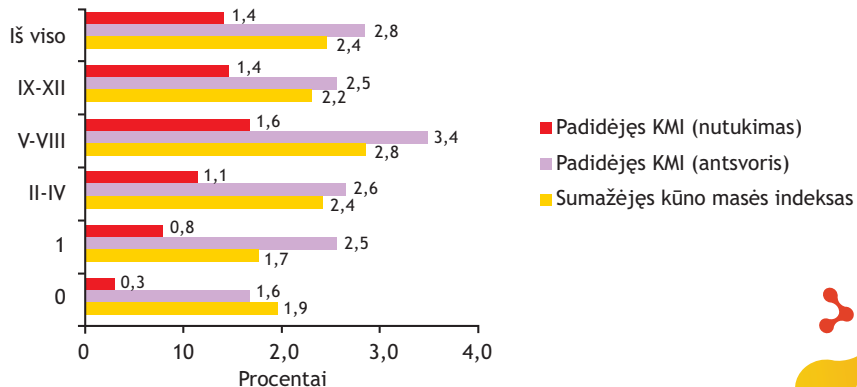
Pastebima, kad nuo 2010 iki 2011 metų sumažėjo laikysenos sutrikimų skaičius bei nežymiai padaugėjo skoliozės atvejų (20 pav.). Tačiau žvelgiant į bendras pastarųjų 11 metų tendencijas matyti, kad situacija iš esmės nesikeičia, ir vis didėjančia problema tampa regos sutrikimai, kurių skaičius kiekvienais metais fiksuojamas vis didesnis.

20 pav. Pagrindinių Kauno miesto moksleivių sutrikimų tendencijų kitimas, 2000- 2011 m.

Šaltinis: Kauno miesto savivaldybės Visuomenės sveikatos biuras

Kūno masės indeksas. Technologijų amžiaus pasekmė - vaikai mažiau juda, daug laiko praleidžia prie kompiuterio, neteisingai maitinasi. Šios ir kitos priežastys lemia, jog vis daugiau moksleivių turi padidėjusį kūno masės indeksą. Analizuojant kūno masės nukrypimus pastebima, kad nutukusių Kauno miesto mokinių yra daugiau nei vienas procentas, turinčių atsvario - beveik trys procentai. Taip pat buvo renkami duomenys apie mokinius, kurių kūno masės indeksas yra sumažėjęs, jų Kauno mieste nustatyta daugiau nei vienas procentas (21 pav.).

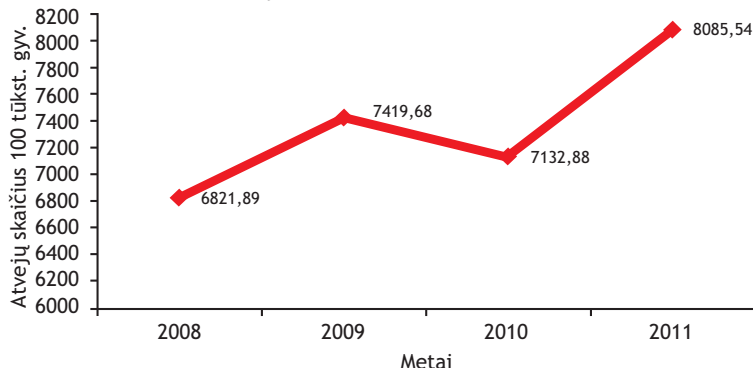
21 pav. Kūno masės indekso procentinis pasiskirstymas pagal klases, 2011 m.

Šaltinis: Kauno miesto savivaldybės Visuomenės sveikatos biuras

Vaikų sergamumas užkrečiamomis (infekcinėmis) ligomis

Bendras vaikų (0-17 m.) sergamumas infekcinėmis ir parazitinėmis ligomis (A00-B99) 2011 m. siekė 8 085 atvejus 100 000 gyventojų. Lyginant ketverių metų duomenis matyti, kad didžiausias vaikų sergamumas užkrečiamomis ligomis prasidėjo nuo 2008 metų. Šiomis ligomis vaikai dažniau serga darželiuose bei mokyklose. Pagrindinės to priežastys - dar nesusiformavusi jaunesnio amžiaus vaikų imuninė sistema bei mokyklose ir darželiuose, kaip ir kitose masinio susibūrimo vietose, greičiau plintantys virusai bei bakterijos.

22 pav. Sergamumas infekcinėmis ir parazitinėmis ligomis Kauno mieste 0-17 m. amžiaus grupėje 100 000 gyventojų

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro duomenys

Skiepai. Viena iš efektyviausių profilaktikos priemonių nuo užkrečiamųjų ligų - skiepai. Skiepais pasaulyje išnaikinti raupai, sėkmingai vykdoma poliomieliųto likvidavimo programa, rengiamos tymų, įgimtos raudonukės sindromo likvidavimo programos. Daug užkrečiamų ligų, kadaise buvusių labai dažnų ir neretai mirtinų (pvz., difterija, pasiutligė, stabligė) šiomis dienomis yra labai veiksmingai kontroliuojamos.

Kas yra skiepai? Tai įgyto imuniteto - organizmo gebėjimo pasipriešinti infekcinių ligų sukėlėjams - stiprinimas vakcinomis. Skiepai

yra reikšmingi, kadangi virusinių infekcijų antibiotikai neveikia, o juos neracionaliai vartojant skatinamas bakterijų atsparumas vaistams. Tuomet bakterijos agresyviėja, atsiranda jų sukeltų komplikacijų. Skiepijimo tikslas yra apsaugoti asmenį nuo infekcinių ligų, kontroliuoti infekcinių ligų paplitimą visuomenėje.

Lietuvos imunoprofilaktikos programa (NIP) numato nemokamą pagrindinių Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) ir Europos institucijų rekomenduojamų vakcinų skiepijimą visiems Lietuvos vaikams.

LIETUVOS RESPUBLIKOS VAIKŲ PROFILAKTINIŲ SKIEPIJIMŲ KALENDORIUS

Vakcina	Amžius										
	Iki 24 val.	2-3 paros	1 mėn.	2 mėn.	4 mėn.	6 mėn.	15-16,5 mėn.	18 mėn.	6-7 metai	12 metų	15-16 metų
Tuberkuliozės vakcina		BCG									
Hepatito B vakcina	HB*		HB			HB				HB** HB HB	
Kokliušo, difterijos, stabligės vakcina				DTaP	DTaP	DTaP		DTaP	DTaP		Td
B tipo Haemophilusinfluenzea infekcijos vakcina				Hib	Hib	Hib		Hib			
Poliomielito vakcina				IPV	IPV	IPV		IPV	IPV		
Tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina							MMR		MMR	MMR***	

PATVIRTINTA

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2007 m. gruodžio 22 d. įsakymu nr. V-1066.

Sutrumpinimai

BCG - tuberkuliozės vakcina; **HB** - hepatito B vakcina; **DTaP** - kokliušo (neląstelinio), difterijos, stabligės vakcina; **HiB** - B tipo *Heamophilusinfluenzae* infekcijos vakcina; **Td** - difterijos, stabligės (suaugusiųjų) vakcina; **IPV** - inaktyvuota poliomielito vakcina; **MMR** - tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina.

HB* pirma dozė turi būti įskiepijama naujagimiui per 24 val. po gimimo. 12 metų vaikams HB** vakcina skiriama, jeigu jie neskiepyti kūdikystėje. MMR vakcina skiriama su pirmąja HB vakcinos doze. 12 metų amžiaus vaikai HB skiepais skiepijami 3 dozėmis pagal schemą: HB1; po 1 mėnesio - HB2; po 6 mėnesių - HB3. 12 metų vaikams MMR***skiriama, jeigu jie yra neskiepyti būdami 6-7 metų amžiaus.

Remiantis skiepavimo kalendoriaus rekomenduojamų vakcinų sąrašu matyti, kad skiepimų apimtys Kauno mieste 2011 m. siekė daugiau nei 90 proc. (9 lentelė).

9 lentelė. Skiepimų apimtys (procentais) Kauno mieste 2008-2011 m.

Ligos pavadinimas	Vaikų amžius	Skiepimų apimtys (procentais)			
		2008	2009	2010	2011
Tuberkuliozė (BCG)	iki 1 m.	99,3	99,3	98,9	97,1
Hepatitis B	1 m.	96,5	95,8	95,3	95,0
Kokliušas, difterija, stabligė, poliomyelitas ir B tipo haemophilusinfluenzae (DTaP-IPV-Hib)	2 m.	89,3	89,4	89,5	90,1
Difterija, stabligė, poliomyelitas (DT-IPV)	7 m.	65,5	1,7	0,2	-
	8 m.	83,2	56,3	7,6	-
Kokliušas, difterija, stabligė, poliomyelitas (DTaP-IPV)*	7 m.	25,8	88,3	90,5	92,4
	8 m.	11,6	36,6	86,5	95,3
Difterija, stabligė (dT)	16 m.	89,5	88,3	90,2	93,0
	17 m.	90,6	91,5	93,1	96,4
Tymai, raudonukė, epideminis parotitas (MMR)	2 m.	95,9	96,6	95,9	94,1
	7 m.	92,0	92,0	91,9	92,0
	8 m.	95,0	93,5	94,8	95,4

Šaltinis: Kauno visuomenės sveikatos centras

APLINKOS SVEIKATA

*Spręskite apie savo sveikatą iš to, kaip jus džiugina
rytas ir pavasaris*

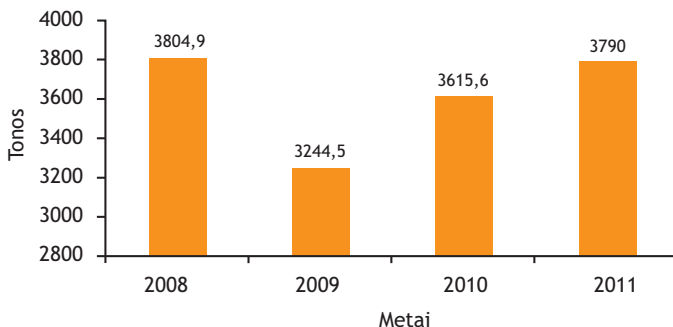
H. D. Toras

APLINKOS POVEIKIS

Aplinka. Aplinka - tai gamtoje funkcionuojanti tarpusavyje susijusių elementų (žemės paviršiaus ir gelmių, oro, vandens, dirvožemio, augalų, gyvūnų, organinių ir neorganinių medžiagų, antropogeninių komponentų) visuma ir antropogeninės sistemos. Tarp aplinkos taršos ir žmogaus sveikatos yra tiesioginis ryšys. Žmogus gali pasirinkti savo gyvenimo būdą, tačiau aplinkos pasirinkti dažnai neįmanoma. Gyvendami šiuolaikinių technologijų ir modernių mašin pasaulyje dažnai užmirštame gamtą ir jos reikšmę žmogui. Tačiau gamtą ir aplinką būtina saugoti, nes tai yra mūsų namai.

2008 m. Kauno mieste teršalų kiekis siekė 3 804,9 t, tai didžiausias skaičius per pastaruosius ketverius metus. 2009 m. teršalų kiekis pastebimai sumažėjo - iki 3 244,5 t, tačiau nuo 2010 m. vėl padidėjo iki 3 615,6 t, o 2011 m. - net iki 3 790 t ir beveik pasiekė 2008 m. išmetamų teršalų lygį (23 pav.).

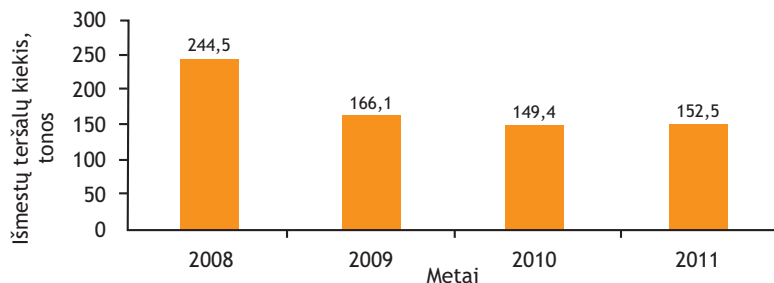
23 pav. Išmestų visų teršalų kiekis (tonos) Kauno mieste, 2008-2011 metais.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas prie LRV

Oro tarša kietosiomis medžiagomis/ dalelėmis (KD) yra viena iš didžiausių oro užterštumo problemų. Kietosios dalelės - tai mažos dalelės, skysčio lašeliai, kurie gali sudaryti dulkes ar aerozolius. Jie, esant pakankamai didelėms koncentracijoms, tampa pavojingais teršalais. Oro taršos kietosiomis dalelėmis šaltiniai yra dirvos erozija, katilinės, įvairūs pramoniniai procesai, kurių metu į atmosferą yra išmetamos dulkės, suodžiai ir pan. Didelis taršos šaltinis kietosiomis dalelėmis yra motorinis transportas, kuris tiesiai į aplinką

išmeta kietąsias daleles ir tuo pačiu jas pakelia nuo kelio dangos - tai yra vadinama „pakeltąja tarša“. Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) duomenimis, tarša kietosiomis dalelėmis lemia kvėpavimo takų, taip pat ir širdies bei kraujagyslių ligų sergamumą.

Remiantis Lietuvos statistikos departamento prie LRV duomenimis galima teigti, kad per pastaruosius ketverius metus vyrauja KD mažėjimo tendencija. 2008 m. išmetamų kietųjų dalelių skaičius siekė 244,5 t, o 2011 m. sumažėjo iki 152,5 t (24 pav.).

24 pav. Išmestų kietųjų medžiagų kiekis (tonos) Kauno mieste, 2008-2011 metais.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

10 lentelė. Teršalų koncentracijų ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) pasiskirstymas 2011 m. teritoriniuose padaliniuose Kauno mieste.

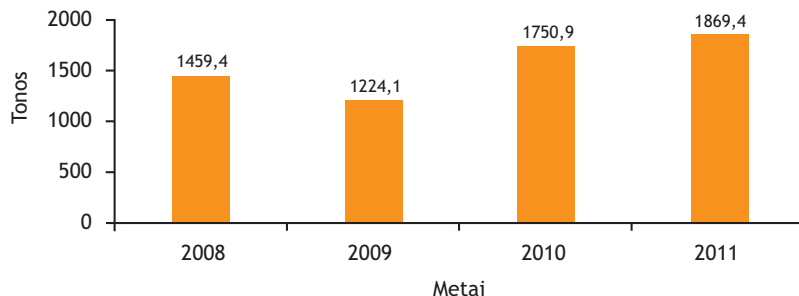
Seniūnijos	KD10 (vid.)	KD10 (maks.)
Centro	31	108-180
Žaliakalnio	17-31	100-108
Eigulių	10-17	55
Dainavos	33	100
Petrašiūnų	18	56
Gričiupio	31	100
Panemunės	10	31-56
Šančių	10-17	56-99
Aleksoto	10-17	56-95
Vilijampolės	17-31	89-100
Šilainių	9-17	31-100

Šaltinis: Kauno miesto savivaldybės Aplinkos apsaugos skyrius

Iš 10 lentelės matyti, kad didžiausia tarša kietosiomis dalelėmis (KD10) Kauno mieste 2011 m. buvo Centro, Žaliakalnio, Dainavos seniūnijose. Mažiausia - Panemunės, Eigulių, Šilainių seniūnijose.

Lakūs organiniai junginiai susideda iš anglies, deguonies, azoto, chloro ir kitų atomų,

kurie lengvai išskiria dujas. Organiniai, pramonėje ir namuose naudojami tirpikliai - tai LOJ pavyzdžiai. Jie padeda susidaryti žemės lygio ozonui ir smogui. Kauno mieste išmetamų lakių organinių junginių kiekis didėja: 2008 m. buvo 1 459,4 t, 2009 m. sumažėjo iki 1 224,1 t, o 2011 m. išmetamų LOJ kiekis išaugo iki 1 869,4 t (25 pav.).

25 pav. Išmestų lakių organinių junginių kiekis (tonos) Kauno mieste, 2008-2011 metais.

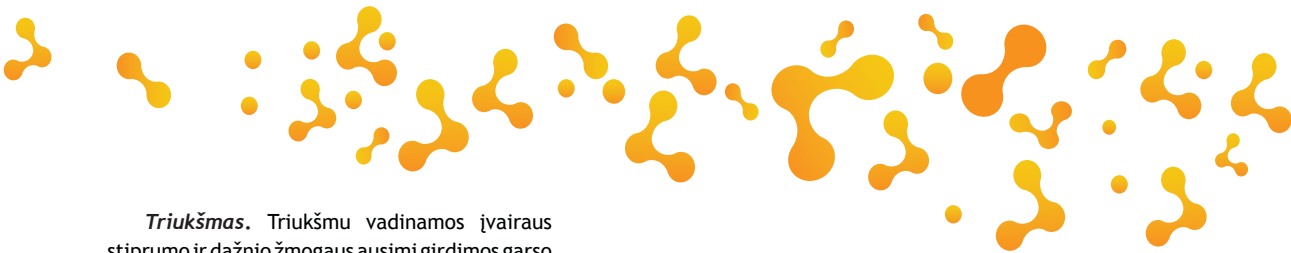
Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

11 lentelėje pateikti pagrindiniai duomenys apie išmetamų teršalų kiekį Kauno mieste ketverių metų laikotarpiu.

11 lentelė. Išmestų teršalų kiekis (tonomis) Kauno mieste, 2008-2011 metais.

	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.
Visi teršalai	3 804,9	3 244,5	3 615,6	3 790,0
Kietosios medžiagos	244,5	166,1	149,4	152,5
Dujinės ir skystosios medžiagos	3 560,4	3 078,4	3 466,2	3 637,5
Sieros dioksidas, tonos	33,0	158,8	29,6	28,4
Azoto oksidai, tonos	1 030,8	927,9	829,2	748,6
Anglies monoksidas, tonos	1 026,4	752,5	842,6	966,0
Lakūs organiniai junginiai	1 459,4	1 224,1	1 750,9	1 869,4
Fluoras ir kiti teršalai	10,8	15,1	13,9	25,1

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Triukšmas. Triukšmu vadinamos įvairaus stiprumo ir dažnio žmogaus ausimi girdimos garso bangos, galinčios sukelti sveikatos sutrikimus. Triukšmo poveikį žmogaus organizmui galime suskirstyti į specifinį ir nespecifinį. Specifiniam poveikiui priklauso akustinė trauma, klausos nuovargis ir dėl triukšmo įtakos išsivystęs kurtumas. Nespecifinis poveikis atsiranda ilgai veikiant intensyviai triukšmui, vystosi centrinės ir vegetacinės nervų sistemos funkciniai sutrikimai. Garso intensyvumas priklauso nuo slėgio lygio, kuris matuojamas decibelais (dB) ir išmatuojamas triukšmomačiu.

NAUDINGA ŽINOTI, KOKĮ TRIUKŠMĄ PAPRASTAI SUKELIA MUS SUPANTYS TRIUKŠMO ŠALTINIAI:

30 dB(A) - šnabždesys, girdimas 1 metro atstumu;

50 dB(A) - lietus;

50-60 dB(A) - įprastinė kalba;

60 dB(A) - elektrinė barzdos skutimo mašinėlė;

80 dB(A) - durų, telefono skambutis;

85 dB(A) - sunkvežimis;

90 dB(A) - riksmas;

95-110 dB(A) - motociklas;

110 dB(A) - šūvis į orą;

140 dB(A) - lėktuvo variklis.

12 lentelė. Leidžiami ribiniai triukšmo dydžiai, gyvenamųjų ir visuomeninės paskirties pastatų aplinkoje

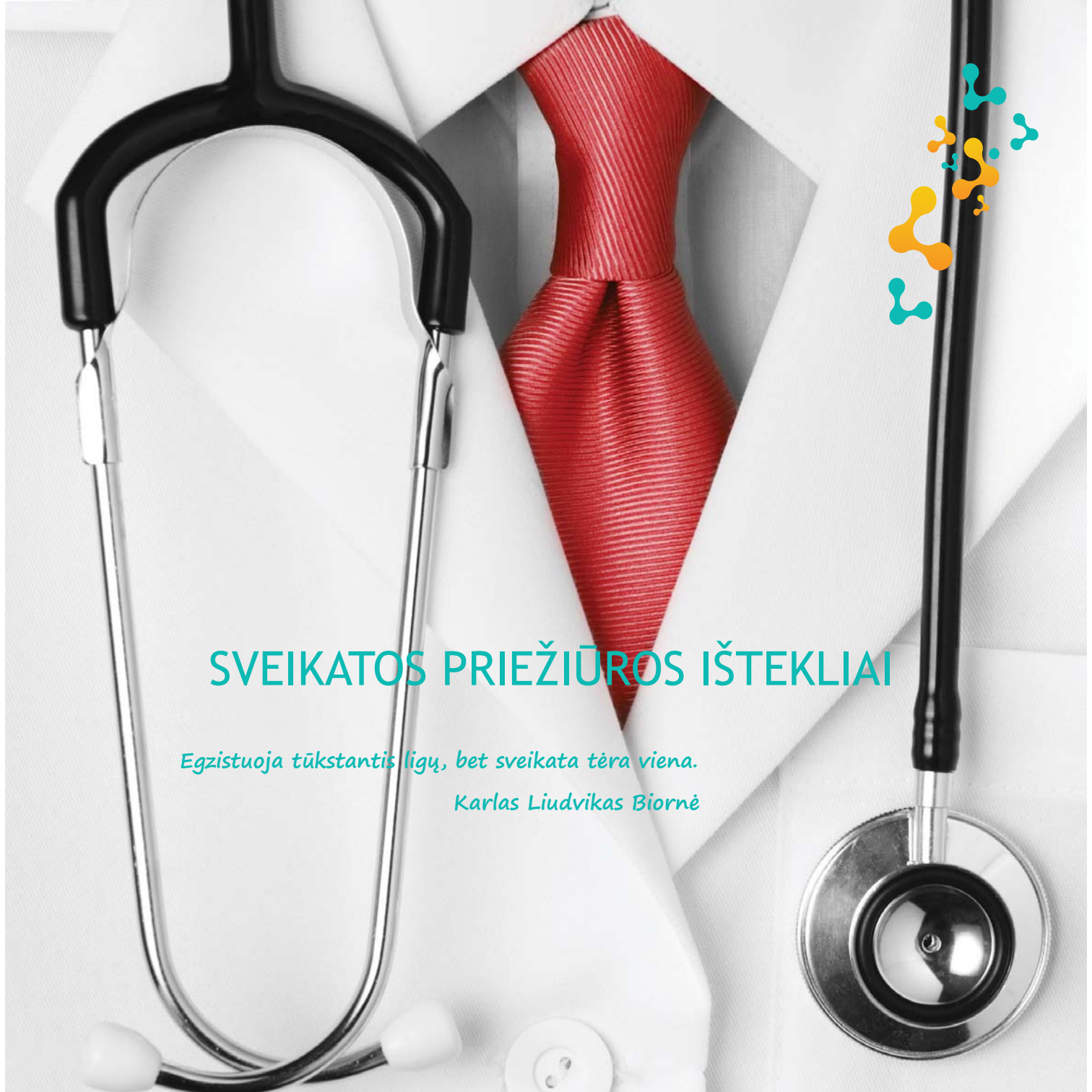
Eil. Nr.	Objekto pavadinimas	Paros laikas, val.	Ekvivalentinis garso slėgio lygis (LAeqT), dBA	Maksimalus garso slėgio lygis (LAFmax), dBA
1.	Gyvenamųjų pastatų (namų) gyvenamosios patalpos, visuomeninės paskirties pastatų miegamieji kambariai, stacionarinių asmens sveikatos priežiūros įstaigų palatos	6-18 18-22 22-6	45 40 35	55 50 45
2.	Visuomeninės paskirties pastatų patalpos, kuriose vyksta mokymas ir (ar) ugdymas		45	55
3.	Gyvenamųjų pastatų (namų) ir visuomeninės paskirties pastatų (išskyrus maitinimo ir kultūros paskirties pastatus) aplinka, veikiamą transporto sukeltą triukšmą	6-18 18-22 22-6	65 60 55	70 65 60
4.	Gyvenamųjų pastatų (namų) ir visuomeninės paskirties pastatų (išskyrus maitinimo ir kultūros paskirties pastatus) aplinka, išskyrus transporto sukeltą triukšmą	6-18 18-22 22-6	55 50 45	60 55 50
5.	Maitinimo ir kultūros paskirties pastatų salės, estradinių ar kitų pramoginių renginių metu, kino filmų demonstravimo metu		80	85
6.	Atviros koncertų ir šokių salės estradinių ar kitų pramoginių renginių metu	6-18 18-22 22-6	85 80 55	90 85 60

Lietuvos higienos norma HN 33:2011 „akustinis triukšmas. Triukšmo ribiniai dydžiai gyvenamuosiuose ir visuomeninės paskirties pastatuose bei jų aplinkoje“

Maksimalus garso lygis - garso lygis, atitinkantis triukšmo matuoklio maksimalų rodmenį matavimo metu dB_{maks} ;

Nepastovaus triukšmo ekvivalentinis garso lygis - pastovaus plačiajuosčio triukšmo, kurio vidutinis kvadratinis garso slėgis toks pat, kaip ir nagrinėjamo nepastovaus triukšmo tam tikro laiko intervalu, garso lygis dB_{ekv} ;

Kauno miesto savivaldybėje tyliosiose zonose patvirtintas 50 dBA triukšmo rodiklis.

A close-up photograph of a doctor's white lab coat with a red tie. A silver stethoscope is draped over the coat. In the top right corner, there is a decorative graphic of colorful, interconnected dots in teal and orange.

SVEIKATOS PRIEŽIŪROS IŠTEKLIAI

Egzistuoja tūkstantis ligų, bet sveikata tėra viena.

Karlas Liudvikas Biornė

SVEIKATOS PRIEŽIŪROS ĮSTAIGŲ VEIKLA

Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, Kauno mieste 2011 m. padaugėjo visų asmens sveikatos priežiūros įstaigų. Privačių asmens sveikatos priežiūros įstaigų skaičius 2011 m. išaugo iki 302, tuo tarpu 2008 m. šis skaičius siekė tik 236. Privačių odontologinės

priežiūros įstaigų skaičius 2011 m. taip pat išaugo iki 192 įstaigų. Tiek ambulatorinių sveikatos priežiūros įstaigų, tiek ir ligoninių skaičius 2011 m. yra didžiausias, atitinkamai 15 ir 12 (14 lentelė).

13 lentelė. Asmens sveikatos priežiūros įstaigos Kauno miesto savivaldybėje, 2008-2011 m.

Kauno m. sav.	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.
Privačių asmens sveikatos priežiūros įstaigų skaičius	236	283	298	302
Privačių odontologinės priežiūros įstaigų skaičius	141	185	202	192
Ambulatorinių sveikatos priežiūros įstaigų skaičius SAM sistemoje	14	13	14	15
Ligoninių skaičius SAM sistemoje	11	11	11	12

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Iš viso Lietuvos gyventojai 2011 metais pas gydytojus apsilankė daugiau nei 22 mln. kartų, tai reiškia, kad vienam gyventojui per metus teko apie 7 apsilankymus pas gydytoją. Kauno mieste vienas gyventojas pas gydytoją apsilankė maždaug 8 kartus (14 lentelė.).

14 lentelė. Apsilankymų pas gydytojus skaičius visoje Lietuvoje, Kauno apskrityje bei Kauno mieste 2011 m.

Vietovės pavadinimas	Iš viso apsilankymų	Apsilankymų skaičius	Iš visų apsilankymų - profilaktiniai		Iš visų apsilankymų - apsilankymai namuose		Iš visų apsilankymų - mokami apsilankymai	
		1-am gyventojui	abs.sk.	%	abs.sk.	%	abs.sk.	%
Iš viso Lietuvoje	22 119 656	6,86	2 685 564	12,1	518 567	2,3	719 543	3,3
Kauno apskr.	4 654 937	7,24	452 917	9,7	109 461	2,4	108 499	2,3
Kaunas	2 567 334	7,69	223 563	8,7	50 451	2,0	49 332	1,9

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Visoje Lietuvoje nuo 2010 iki 2011 metų gydytojų skaičius sumažėjo 124 gydytojais, o Kauno mieste sumažėjo net 852 gydytojais (15 lentelė).

15 lentelė. Aktyvių gydytojų skaičius Kauno mieste, Kauno apskrityje bei visoje Lietuvoje 2010-2011 m.

Vietovės pavadinimas	Absoliutus skaičius		100 tūkstančiui gyventojų	
	2010	2011	2010	2011
Lietuva	13203	13327	40,7	41,7
Kauno apsk.	3670	2819	56,7	44,2
Kaunas	3109	2257	92,3	68,2

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Aktyvių odontologų Lietuvoje per pastaruosius metus padaugėjo 33 specialistais, tačiau Kauno mieste sumažėjo 13 specialistų (16 lentelė)

16 lentelė. Aktyvių odontologų skaičius Kauno mieste, Kauno apskrityje bei visoje Lietuvoje 2010-2011 m.

Vietovės pavadinimas	Absoliutus skaičius		100 tūkstančiui gyventojų	
	2010	2011	2010	2011
Lietuva	2529	2562	7,8	8,0
Kauno apsk.	642	646	9,9	10,1
Kaunas	467	480	13,9	14,5

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Remiantis Higienos instituto duomenimis ir lyginant 2008 m. bei 2011 m., Kauno mieste aktyvių specialistų su aukštuoju ir aukštesnioju išsilavinimu skaičius sumažėjo 90 specialistų. 2011 m. siekė 143,7 specialistų 10 000 gyventojų (17 lentelė).

17 lentelė. Aktyvių specialistų su aukštuoju ar aukštesnioju medicinos išsilavinimu (ne gydytojų) skaičius Kauno mieste, 2008-2011 m.

Metai	Absoliutus skaičius	100 tūkstančiui gyventojų
2008	4 843	137,5
2009	4 831	138,5
2010	4 766	141,5
2011	4 753	143,7

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Aktyvių slaugytojų 2011 m. Kauno mieste buvo užregistruota daugiau kaip pusketvirtą tūkstančio, lyginant su 2008 m. jų skaičius sumažėjo daugiau nei šimtu (18 lentelė).

18 lentelė. Aktyvių slaugytojų (įskaitant akušerius) skaičius Kauno mieste, 2008-2011 m.

Metai	Absoliutus skaičius	100 tūkstančiui gyventojų
2008	3 808	108,1
2009	3 755	107,7
2010	3 689	109,5
2011	3 679	111,2

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Lovų skaičius stacionaruose per ketverius metus, t.y., nuo 2008 m. iki 2011 m., visoje Lietuvoje sumažėjo iki 27 175. Kauno mieste 2008 m. lovų skaičius stacionaruose siekė 4 672, tai yra didžiausias rodiklis ketverių metų laikotarpiu. 2011 m. lovų skaičius stacionaruose sumažėjo iki 4 635 (19 lentelė).

19 lentelė. Lovų skaičius stacionaruose (su slaugos ir palaikomojo gydymo lovomis) 2008-2011 m.

Vietovė	2008	2009	2010	2011
Lietuva	27 358	27 155	26 804	27 175
Kauno apsk.	6 366	6 245	6 228	6 237
Kaunas	4 672	4 619	4 630	4 635

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Greitoji medicinos pagalba 2008 metais buvo suteikta 76 667 pacientų, o 2011 m. skaičius išaugo iki 83 180 pacientų (20 lentelė).

20 lentelė. Greitosios medicinos pagalbos struktūra Kauno mieste, 2008-2011 m.

	2008	2009	2010	2011
Suteikta medicinos pagalba	76 667	74 728	78 524	83 180
Nelaimingi atsitikimai	13,2	13	12,5	13,2
Ūmūs susirgimai	72,1	73,6	73	71,9
Nėštumo, pataloginio laikotarpio patologija	0,3	0,3	0,2	0,2
Gimdyvių ir ligonių pervežimai	14,4	13,1	14,2	14,8

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

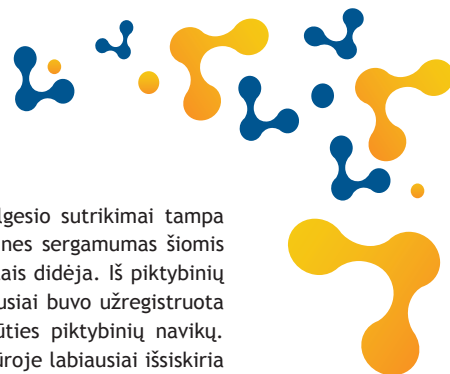

APIBENDRINIMAS

Demografinė situacija. Įvertinus Kauno miesto 2012 m. demografinius rodiklius, pastebimos tam tikros tendencijos: gyventojų skaičius sumažėjo, didesnę gyventojų dalį sudarė moterys. Darbingo amžiaus gyventojai sudarė didžiausią dalį, tačiau nežymiai padaugėjo ir pensinio amžiaus gyventojų. Pastebimos teigiamos tendencijos - ilgėja vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė. Kauno apskrityje pastarųjų ketverių metų laikotarpiu vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė pailgėjo beveik dvejais metais, tačiau skirtumai tarp vyrų ir moterų vidutinės tikėtinės gyvenimo trukmės buvo 10,5 metų. Gimstamumo ir mirtingumo rodikliai nežymiai padidėjo, tačiau natūralus gyventojų prieaugis išliko neigiamas. Sumažėjo kūdikių mirtingumas 2011 m. Pagerėjo situacija su santuokomis ir ištuokomis, atitinkamai santuokų skaičius išaugo, ištuokų - sumažėjo.

Socialinė - ekonominė būklė. Nuo 2011 m. pastebimos teigiamos tendencijos: sumažėjo bedarbių skaičius bei nedarbo lygis. Didžiąją dalį Kauno apskrities gyventojų sudaro asmenys, turintys vidurinį išsilavinimą. Per pastaruosius 4 metus situacija išlieka ganėtinai stabili.

Gyventojų sveikata. Bendrojo sergamumo rodikliai yra šiek tiek padidėję, lyginant su 2010 m. 2011 metais Kauno mieste daugiausiai buvo užregistruota susirgimų kvėpavimo sistemos ligomis, antroje vietoje - kraujotakos sistemos ligos, trečioje - akių ligos. Pastebima, jog sergamumas kraujotakos sistemos ligomis lyginant su 2010 metais nežymiai sumažėjo, nors rodiklis išlieka labai aukštas, moterų sergamumas šiomis ligomis didesnis nei vyrų. Iš kraujotakos sistemos ligų pirmauja hipertenzinės ligos. Pastebima teigiama tendencija, kad sergamumas hipertenzinėmis ligomis

mažėja. Psichikos ir elgesio sutrikimai tampa vis didesne problema, nes sergamumas šiomis ligomis kiekvienais metais didėja. Iš piktybinių navikų 2011 m. daugiausiai buvo užregistruota priešinės liaukos ir krūties piktybinių navikų. Užkrečiamų ligų struktūroje labiausiai išsiskiria gripas, nors sergamumo rodikliai kiekvienais metais yra labai permainingi. Pagrindinės mirties priežastys jau daugelį metų išlieka tos pačios: pirmauja kraujotakos sistemos ligos, antroje vietoje - piktybiniai navikai, trečioje - išorinės mirties priežastys.

Vaikų ir jaunimo sveikata. Visų sveikatą pasitikrinusių mokinių bendrasis sergamumo rodiklis 2011 metais siekė 835 atv./1000 mokinių, tai yra aukščiausias rodiklis per pastaruosius ketverius metus. Analizuojant sveikatos sutrikimus nustatyta, jog didžiausia vaikų sveikatos problema Kauno mieste yra skeleto - raumenų sistemos bei regos sutrikimai, jie 2011 metais sudarė apie 40 proc. Pastebima, kad nuo 2010 iki 2011 metų sumažėjo laikysenos sutrikimų skaičius bei truputį padaugėjo skoliozės atvejų. Truputį išaugo vaikų sergamumas infekcinėmis ir parazitinėmis ligomis. Remiantis skiepijimo kalendoriaus rekomenduojamų vakcinų sąrašu matyti, kad skiepijimų apimtys Kauno mieste 2011 metais siekė daugiau nei 90 proc.

Aplinkos poveikis. Išmestų visų teršalų kiekis Kauno mieste 2011 m. padidėjo, lyginant su 2010 m. Išanalizavus 4 metų duomenis matyti, kad mažėja tarša KD. Vertinant teršalų pasiskirstymą kietosiomis dalelėmis Kauno teritoriniuose padaliniuose matyti, kad didžiausia tarša kietosiomis dalelėmis 2011 metais buvo Centro, Žaliakalnio, Dainavos seniūnijose, mažiausia - Panemunės, Eigulių, Šilainių seniūnijose.

Sveikatos priežiūros sistemos raida.

Kauno miesto savivaldybėje nuo 2010 m. iki 2011 m. padaugėjo visų sveikatos priežiūros įstaigų skaičius. Nustatyta, kad vidutiniškai šalyje 1 gyventojas pas gydytoją apsilanko 7 kartus, Kauno mieste gyventojų apsilankymų skaičius siekia apie 8 kartus. Kaune nuo 2010 iki 2011 metų sumažėjo aktyvių gydytojų,

slaugytojų bei specialistų su aukštuoju ar aukštesniojo medicininio išsilavinimu, tačiau sumažėjo aktyvių odontologų skaičius. Lovų skaičius stacionaruose (su slaugos ir palaikomojo gydymo lovomis) 2011 m. išliko panašus kaip ir 2010 m. Greitosios medicinos pagalbos apimtys, vertinant ketverių metų laikotarpiu, tendencingai didėja.

Pasaulio sveikatos organizacijos teigimu sveikata yra ne tik ligų ar fizinės negalios nebuvimas, bet ir įvairiapusė fizinė, dvasinė ir socialinė gerovė.

Sveikata – pats reikalingiausias dalykas pasaulyje. Būti sveikam – natūralu, nes mes – Gamtos dalis, mes – pati Gamta. Gamta stengiasi mus saugoti, nes mes reikalingi jos veiklai.

E. Habardas

Kauno miesto savivaldybės Visuomenės sveikatos biuras
KAUNO MIESTO GYVENTOJŲ SVEIKATA

Parengė: Justina Klimavičiūtė, Asta Preidytė
Redagavo Edita Grybauskaitė-Kiršienė

Išleido UAB „Dakra“
Jonavos g. 260, LT 44131 Kaunas
E.p. info@dakra.lt, www.dakra.lt

